



U tragi nim doga anjima na tlu Europe u vrijeme Drugog svjetskog rata, malo je poznato da je Srbija bila prva ve a zemlja u Europi u kojoj je progonom ili likvidacijom riješeno tzv. židovsko pitanje.

1942. kolovoz Srbija ‘judenfrei’ – prva ve a država koja je ‘riješila židovsko pitanje’

Objavio **Veronika S** - 20/01/2017 (Ljubica Štefan)

U kolovozu 1942. vlada Srbije na elu sa Milanom Nedi em objavila je da je Srbija – judenfrei („ist od Židova“), a to zna i da je progonom, ubijanjem i mu enjem „riješila židovsko pitanje“. Prije nje su to u inile samo maleni Luksemburg i Estonije. Tako ovaj doga aj ostaje trajni sramotni biljeg na povijesti susjedne Srbije.

Hrvatsku je proglasio judenfrei njema ki ratni zlo inac Siegfried Kasche u travnju 1944., nakon Be a (1942.) i Berlina (1943.).

U Hrvatskoj je, prema rije ima Židovke i stradalnice holokausta dr. Esther Gitman, postajao široki op enarodni pokret od najmanjih ljudi do ministara u Vladi NDH poput ministra zdravstva dr. Ivana Petri a koji su spašavali Židove do samog kraja rata.

U tragi nim doga anjima na tlu Europe u vrijeme Drugog svjetskog rata, malo je poznato da je Srbija bila prva ve a zemlja u Europi u kojoj je progonom ili likvidacijom riješeno tzv. židovsko pitanje.

U spomen na tragi ne doga aje u Srbiji postoji spomenik žrtvama genocida nad Židovima u logoru Staro Sajmište.

Kroz logor Staro sajmište prošlo je oko 100.000 ljudi, od toga je u samom logoru ubijeno 20.000, najviše Židova, a još toliko ljudi je ubijeno na stratištima oko grada.

Emanuel Schafer, zapovjednik zloglasnog Gestapa u Srbiji tada je izgovorio strašne rije i: „Srbija je judenfrei.“, dok je SS-ovac Harald Turner nešto kasnije izjavio: “Srbija je jedina zemlja u kojoj je židovsko i cigansko pitanje riješeno.“

Tragedija srbijanskih Židova – šutnja komunista i velikosrba

Jugoslavenska i velikosrbijanska promidžba namjerno je dugo krila ovu tragi nu injenicu i genocid izvršen u Srbiji nad pripadnicima židovskog naroda, kao i injenicu da je Srbija tokom cijelog Drugog svjetskog rata bila saveznica Hitlerove Njema ke.

Za razliku od ostalih jugoslavenskih zemalja, u Srbiji nije postojao organizirani otpor nacistima, a posebno ne masovni.

Antisemitizam je bio jedna konstanta politike u Srbiji prije i za vrijeme Drugog svjetskog rata. Osobito je u tome prednja ila Ljoti ev fašisti ki „Zbor“, kao i srbijanski tisak i mediji koji je veli ao Hitlera i njegove planove.

Fizi ka likvidacija srbijanskih Židova po ela je odmah nakon ulaska Nijemaca u Beograd u travnju 1941. Do jeseni ubijeni su skoro svi muškarci, a preostali Židovi su deportirani ili likvidirani koncem travnja – po etkom svibnja 1942. godine. To an broj ubijenih ne daju ni židovski izvori. Ipak, po nekim podacima povjesni ar Jasa Romano došao je do spoznaje kako je od ukupnog broja srbijanskih Židova smrtno stradalo njih 88 %.

Srpska pravoslavna crkva – sramotna šutnja o holokaustu u Srbiji

Zbog aktualne teme i pobune protiv kanonizacije hrvatskog mu enika blaženog alojzija Stepinca pomenut emo samo dvoje svetaca Srpske pravoslavne crkve: Milorada Vukoji i a i Nikolaja Velimirovi a.

Milorad Vukoji i (1917. – 1945.), zvani pop Maca ili pop Kolja , bio je crnogorski pop SPC-a, vo a etni ke crne trojke u Drugom svjetskom ratu. Nakon rata osu en je na smrt i pogubljen. Proglašen je za svetca Srpske pravoslavne crkve 2005. godine.

Nikolaj Velimirovi (1881. – 1956.) bio je episkop Srpske pravoslavne crkve, kršćanski teolog i srpsko-nacionalistički ideolog. Osniva je desni srpske političke ideologije svetosavskog nacionalizma. Smatra se duhovnim inspiratorom Ljotičeve organizacije ZBOR.

On je kritiziran zbog antisemitskih stavova. Osobno ima visoko Hitlerovo odličenje za njegovu podršku protiv Židova u Srbiji. Velimirović je SPC proglasila svojim svetcem 2003. u Beogradu i od tada ga slavi kao svetog Nikolaja Žičkog.

Kritičari Nikolaja Velimirovića najviše mu predbacuju pokušaj usporedbe djela Svetog Save i Adolfa Hitlera, kao i antisemitizam. Na to je ukazivao i srbijanski književnik i publicist Mirko Dorđević. Velimirović je 1935. godine “uputio takve pohvale Hitleru u predavanjima na Kolarčevom sveučilištu, kakve mu je, ja ovo zasigurno tvrdim, malo tko uputio za života. Usporedio ga je sa Svetim Savom, pri čemu je Hitler ispao veći od Svetog Save, jer, navodno, on tek danas razumije veliku ideju Svetog Save, a to je navodno nekakav kršćanski nacionalizam”, upozorio je Dorđević.

Kako se ponašala Srpska pravoslavna crkva tijekom Drugog svjetskog rata? Nikad se od nje nije čula ni riječ osude genocida, žutih vrpci, logora, rasizma, dokumentirala je to povjesničarka Ljubica Štefan (<http://www.hic.hr/books/jugoistocna-europa/stefan.htm>). Predstavnici Svetog sinoda su odmah po dolasku Nijemaca otišli na poklonjenje njemačkom vojnom zapovjedniku i izjavili, prvo pismeno u tisku, zatim usmeno u posjetu, i ovo: “Sveti Arhijerejski Sinod će lojalno izvršavati zakone i naredbe okupatorskih i zemaljskih vlasti i uticati preko svojih organa na potpuno održanje reda, mira i pokornosti”.

Arhijereji su do kraja ostali vjerni tom svom obećanju, kao što nikad nisu prekršili ni riječ datu “ocu Srbije” generalu Milanu Nediću da će “Srpska pravoslavna crkva u duhu tradicija svetosavskog pravoslavlja nastaviti da se bori na njegovoj strani”.

Nije uopće poznato da je itko od pravoslavnih svećenika u Srbiji spasio ma i jednog Židova ili bar to pokušao, ali su neki od njih nerijetko u svojim propovijedima otvoreno izražavali antisemitske stavove, huškaju i tako svoju pastvu protiv Židova.

A mitropolit Josif, kao poglavar srpske crkve, u ratno vrijeme mirno je stavio svoj potpis ispod naredbe da je Židovima zabranjen prijelaz u pravoslavnu vjeru, iako bi to za njih bila slamka spasa.

Tri episkopa prvi su stavili svoje potpise na “Apel srpskom narodu”, kojim intelektualna elita Srbije, njih preko 500, u kolovozu 1941. javno izražava podršku okupatorima i kvislinzima, što je jedinstveni slučaj u Europi u tom ratnom vihoru.

Izvori:

Konačno rješenje (New York, 1985.), str. 77; Walter Manoschek, “Serbien ist judenfrei”.

Ljubica Štefan: „Antisemitizam u Srbiji za vrijeme Drugog svjetskog rata“